

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєсєда В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Постановка проблеми. У контексті сучасного освітнього середовища зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних ефективно працювати з дітьми з порушеннями слуху, забезпечуючи не лише розвиток мовлення та комунікативних навичок, а й соціальну адаптацію та інтеграцію дитини в колектив.

Компетентнісний підхід у підготовці сурдопедагогів дозволяє орієнтувати освітній процес на формування не лише знань, а й практичних умінь, психологічної готовності, педагогічної гнучкості та здатності використовувати інноваційні методики. Це особливо важливо для роботи в інклюзивному середовищі, у якому фахівець зустрічається з різноманітними потребами дітей і повинен швидко адаптувати навчальні матеріали, технології комунікації та стратегії корекційної роботи[1, с. 271].

З огляду на міжнародний досвід, підготовка сурдопедагогів за компетентнісним підходом довела свою ефективність у забезпеченні високого рівня професійної готовності, що безпосередньо впливає на результати навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху. В Україні питання системного формування компетентностей сурдопедагогів, особливо для роботи в умовах інклюзії, потребує більш глибокого наукового обґрунтування та узагальнення передового досвіду, що робить тему дослідження надзвичайно актуальною як для теорії, так і для практики спеціальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові публікації підтверджують активний розвиток компетентнісного підходу в підготовці сурдопедагогів, особливо в контексті інклюзії. Дослідження демонструють ефективність інтеграції практичних майстер-класів та STEM-орієнтованих програм, які спрямовані на розвиток проблемно-орієнтованих навичок та професійних компетенцій педагогів, що працюють з дітьми з порушеннями слуху. Значна увага приділяється поєднанню теоретичних знань і практичних умінь, що дозволяє педагогам ефективно адаптувати навчальні матеріали та корекційні методики до індивідуальних потреб дітей в інклюзивному середовищі. У сучасних публікаціях широко використовується метод кейс-стаді, який демонструє реальні ситуації роботи сурдопедагога, підкреслюючи важливість практичного досвіду, міждисциплінарної взаємодії та адаптації навчальних стратегій до умов інклюзивного навчання. Дослідження також показують, що залучення педагогів до практичних тренінгів, інтерактивних занять та цифрових платформ підвищує рівень професійної компетентності й готовності до роботи з дітьми з порушеннями слуху. Принципи та підходи детально висвітлено у працях вітчизняних учених О. Дмитрієвої, О. Круглик, С. Литовченко, О. Мартинчук, О. Таранченко, В. Шевченка та ін. та ін.

Таким чином, аналіз сучасних публікацій свідчить про те, що компетентнісний підхід у підготовці сурдопедагогів є ефективним

інструментом формування професійних знань, умінь і навичок, необхідних для забезпечення високої якості навчання, розвитку комунікативних здібностей дітей з порушеннями слуху в умовах сучасного освітнього середовища[2, с. 48].

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз компетентнісного підходу у підготовці сурдопедагогів для роботи з дітьми з порушеннями слуху в інклюзивному середовищі, а також визначення основних напрямів розвитку професійних компетентностей педагогів, що забезпечують ефективну інтеграцію корекційних та навчальних технологій в освітній процес. Стаття прагне висвітлити значення поєднання теоретичних знань, практичних умінь і міждисциплінарної взаємодії для забезпечення високого рівня готовності сурдопедагогів до роботи в умовах спеціальної освіти та інклюзивного навчання, сприяння соціальній адаптації і мовленнєвому розвитку дітей з порушеннями слуху.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інклюзивних процесів в Україні та світі зумовлює нагальну потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних ефективно працювати з дітьми з порушеннями слуху. Одним із ключових підходів, що забезпечує системну підготовку педагогів для роботи в інклюзивному середовищі, є компетентнісний підхід, який передбачає формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь, професійних навичок та особистісних якостей, необхідних для комплексного супроводу дитини[3, с. 93].

Компетентнісний підхід у підготовці сурдопедагогів базується на принципах інтеграції знань з педагогіки, психології, логопедії, сурдопедагогіки та соціальної роботи. Він забезпечує формування у фахівця здатності не лише до дидактичного та корекційного впливу на розвиток мовлення дітей, а й до адаптації освітніх стратегій під індивідуальні потреби учнів із сенсорними порушеннями. Основними компонентами компетентнісної підготовки є когнітивні, практичні, соціальні та емоційно-вольові компетенції, що дозволяють педагогу забезпечити якісний освітній процес і сприяти соціальній інтеграції дитини в колектив.

Когнітивні компетенції включають знання особливостей сенсорного розвитку, мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей із порушеннями слуху, розуміння сучасних теорій навчання й розвитку, а також ознайомлення з методиками раннього втручання. Ці знання дозволяють сурдопедагогу обирати оптимальні корекційні стратегії, прогнозувати результати навчання та корекційної роботи, оцінювати ефективність застосовуваних методів і засобів[2, с. 49].

Практичні компетенції формуються через інтеграцію теоретичного навчання з безпосередньою роботою у спеціальних школах та умовах інклюзивного навчання. До них належать уміння проводити індивідуальні та групові корекційно-розвивальні заняття, адаптувати навчальні матеріали й технології комунікації для дітей із різними формами порушень слуху, використовувати інноваційні та цифрові інструменти, такі як мобільні

додатки, аудіо- та відеоматеріали для стимуляції мовлення та розвитку слухового сприймання. Особлива увага приділяється розвитку вмінь оцінювати прогрес дитини, коригувати навчальні плани відповідно до індивідуальних результатів і співпрацювати з іншими фахівцями у команді, що включає логопедів, психологів, вчителів-дефектологів та соціальних педагогів.

Соціальні компетенції передбачають уміння працювати з батьками та вихователями, забезпечувати їх активну участь у навчально-корекційному процесі. У сучасних дослідженнях наголошується на тому, що сімейно-центровані стратегії значно підвищують ефективність раннього втручання та сприяють формуванню навичок самостійного навчання у дитини. Сурдопедагог, який володіє соціальними компетенціями, здатен мотивувати батьків до регулярної взаємодії, навчати їх корекційним прийомам та інтегрувати вправи у повсякденні сімейні рутини[3, с. 101].

Емоційно-вольові компетенції включають здатність педагога до саморегуляції, терплячого і гнучкого підходу до роботи з дітьми, які мають сенсорні порушення, а також вміння підтримувати позитивний психологічний клімат у групі. У контексті інклюзивного середовища це особливо важливо, оскільки дитина може зустрічатися з труднощами у соціальній взаємодії та адаптації, а роль педагога полягає у створенні безпечного та стимулюючого простору для розвитку.

Сучасні методики підготовки сурдопедагогів передбачають поєднання традиційних освітніх практик з інноваційними підходами. Використання інтерактивних тренінгів, симуляційних вправ, кейс-стаді та цифрових платформ дозволяє формувати практичні навички й компетентності у педагогів ще на етапі навчання. Наприклад, моделювання інклюзивного заняття з інтеграцією дітей із різними сенсорними особливостями допомагає майбутньому фахівцю опанувати техніки комунікації, адаптації матеріалів та керування поведінкою групи[6, с. 148].

Міжнародний досвід свідчить, що компетентнісний підхід у підготовці сурдопедагогів дозволяє забезпечити високий рівень готовності педагогів до роботи в сучасних освітніх умовах. У багатьох країнах акцент робиться на міждисциплінарній підготовці, під час якої студенти вивчають психологію, логопедію, методики раннього втручання та соціальну роботу в комплексі, що сприяє більш ефективній інтеграції теорії й практики. Дослідження також свідчать, що системне залучення практикумів та стажувань у спеціальних закладах значно підвищує впевненість та професійну компетентність майбутніх сурдопедагогів.

Особливу увагу у підготовці сурдопедагогів потрібно приділяти розвитку навичок роботи з цифровими технологіями та спеціалізованими навчальними засобами. Використання мультимедійних ресурсів, онлайн-тренажерів та мобільних додатків дозволяє стимулювати мовленнєвий розвиток дітей, розвивати слухове сприймання і фонематичний слух, а також забезпечує індивідуалізацію навчання. Компетентний педагог здатен

оцінювати ефективність таких інструментів та інтегрувати їх у навчальний процес відповідно до потреб дитини.

Важливим аспектом підготовки сурдопедагогів є формування готовності до роботи з різними категоріями дітей, включаючи багатомовні сім'ї та дітей з комбінованими порушеннями. Це передбачає освоєння методик диференційованого навчання, адаптацію комунікативних стратегій та застосування інноваційних підходів до корекції мовлення. Успішна реалізація цих завдань вимагає від педагога глибоких знань психолого-педагогічних закономірностей розвитку дітей із сенсорними порушеннями та високого рівня професійної гнучкості[5, с. 143].

Ключовим елементом компетентнісного підходу є міждисциплінарна взаємодія. Сурдопедагог працює у тісному контакті з логопедами, психологами, вчителями-дефектологами, асистентами та батьками, що дозволяє розробляти індивідуальні освітні траєкторії, оцінювати прогрес дитини та своєчасно коригувати корекційні заходи. Така співпраця забезпечує цілісний підхід до розвитку мовлення, комунікації та соціальної адаптації дітей з порушеннями слуху.

Системна підготовка сурдопедагогів передбачає також розвиток рефлексивних навичок. Фахівець повинен оцінювати власну діяльність, аналізувати ефективність застосованих методів, приймати рішення щодо модифікації навчальних та корекційних стратегій і формувати індивідуальні плани професійного розвитку. Цей аспект є важливим для підтримки високого рівня компетентності протягом усього професійного шляху[6, с. 343].

У підготовці сурдопедагогів великого значення набуває також адаптація навчальних програм і завдань відповідно до особливих освітніх потреб дітей. Це включає диференціацію завдань за складністю, використання наочних та сенсорних матеріалів, інтеграцію ігрових й інтерактивних форм навчання. Такий підхід забезпечує високу мотивацію дітей до навчання та сприяє формуванню позитивного ставлення до освітнього процесу.

Системна підготовка педагогів, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками, міждисциплінарну взаємодію та застосування сучасних технологій, дозволяє забезпечити високий рівень готовності фахівців до комплексного супроводу для розвитку дітей. У межах компетентнісного підходу формуються когнітивні, практичні, соціальні та емоційно-вольові компетенції сурдопедагога. Когнітивна складова дозволяє педагогу розуміти особливості сенсорного, мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей, практична – ефективно адаптувати методики навчання та корекції під індивідуальні потреби, соціальна – взаємодіяти з батьками, вихователями та іншими фахівцями, а емоційно-вольова забезпечує підтримку позитивного психологічного клімату та стимулювання мотивації дітей. Міждисциплінарна співпраця є однією з найважливіших умов ефективного навчання, оскільки вона дозволяє розробляти індивідуальні освітні траєкторії, оцінювати прогрес та коригувати освітні й корекційні заходи у реальному часі. Використання цифрових технологій, мультимедійних ресурсів та інтерактивних платформ

додатково підвищує ефективність навчального процесу й сприяє індивідуалізації освітніх стратегій.

Висновки та перспективи.Проведений аналіз теоретичних аспектів та сучасних підходів до підготовки сурдопедагогів підтверджує, що компетентнісний підхід є ключовим механізмом формування професійних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної роботи з дітьми з порушеннями слуху в сучасному освітньому середовищі.

Перспективи розвитку підготовки сурдопедагогів пов'язані з подальшою інтеграцією інноваційних технологій, розробкою спеціалізованих тренінгових програм і симуляційних платформ, що дозволяють відпрацьовувати складні педагогічні ситуації ще на етапі навчання. Важливо також розвивати міжнародну співпрацю, обмін досвідом та апробацію передових освітніх практик, що забезпечує підвищення якості підготовки фахівців і їх професійну мобільність.

Компетентнісний підхід у підготовці сурдопедагогів є ефективним інструментом забезпечення високої якості навчання дітей з порушеннями слуху в сучасних освітніх умовах. Його реалізація сприяє формуванню у педагогів професійної готовності до комплексного супроводу розвитку дітей, інтеграції корекційних та навчальних технологій у освітній процес, а також розвитку соціальної, емоційної та мовленнєвої компетентності учнів. Подальші дослідження в цьому напрямі можуть зосереджуватися на оцінюванні ефективності конкретних методик підготовки сурдопедагогів, впливі цифрових технологій на професійну підготовку та інтеграції міжнародного досвіду у національні освітні програми.

Список використаних джерел літератури:

- 1.Барчі Б.В. Особливості мотивації повторного професійного самовизначення особистості. Лабіринти реальності: зб.наукових праць. за заг.ред.д.філос.н. Журби М.А. Монреаль. 2017. 271 с.
- 2.Дунець Л.І. Формування професійних інтересів у майбутніх фахівців. Рідна школа. Київ. 2001. № 1. С. 48-49.
3. Калюжна Ю.І. Самооцінковий аспект розвитку схильності до педагогічної діяльності у шкільної молоді. Психологія і особистість. Полтава. 2017. № 2(12). С. 93-101.
- 4.Литовченко С.В. Діти з порушеннями слуху раннього та дошкільного віку : навчання та супровід. Монографія. К. ФОП Симоненко О.І. 2020. 356 с.
- 5.Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту. ред. Бондаря В.І., Засенка В.В. К. ТОВ «Поліпром», 2007. С. 143-160.
- 6.Формування готовності педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання: тематичний збірник праць А.А.Волосюк, Н.А.Басараба, С.С. Козловська. Рівне: РОІППО. 2014. 343 с.
- 7.Шнайдер В.І., Кулик О.О., Фінько Г.М. Організація індивідуального навчання (Методичні рекомендації на допомогу педагогам ЗОШ та спеціальних закладів, реабілітаційних центрів, фахівцям психологомедико-педагогічних консультацій, педагогам, психологам, батькам).Кам'янець-Подільський. "Абетка-Нова". 2007. 148с.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт